

Verlag – Samen verkennen van experimenteerruimte

Inhoudsopgave

Conclusies verkennen van experimenteerruimte	2
Bovengrondse bassins	3
Actieve infiltratie	5
Verticale onttrekkingen	7
Bijlage 1. Overzicht maatregelen en vergunningen	8

Datum: 8 april 2022

Auteur: Dr. Jitske van Popering-Verkerk

Dit advies op maat is opgesteld door de Taskforce Governance van de broedplaats zoetwater Schouwen-Duiveland, onderdeel van het IBP-VP gebiedsplan Zuidwestelijke Delta. De Taskforce wordt geleid door GovernEUR | Erasmus Universiteit Rotterdam.

Conclusies verkennen van experimenteerruimte

❖ Aanleiding en aanpak

In de broedplaats zoetwater Schouwen-Duiveland worden verschillende innovatieve zoetwateroplossingen verkend. Tijdens de gesprekken over deze innovaties, zijn verschillende governance vragen aan de orde gekomen. Deze vragen zijn beantwoord in het eerdere advies 'Samenwerken aan zoetwater: Verkenning van governance vragen voor quick-scans'. Op basis van dit advies is overleg tussen gemeente, waterschap en provincie geweest om te verkennen wat de belangrijkste juridische knelpunten zijn en hoe hiermee omgegaan kan worden. Daarbij deze gemeente, waterschap en provincie de gezamenlijke ambitie op experimenteerruimte te creëren voor de innovatieve zoetwateroplossingen, en daarbij de kwaliteit van het bodem- en watersysteem te beschermen. In deze memo geven we de belangrijkste uitkomsten van deze gesprekken weer.

❖ Regelgeving in beeld

Via het onderling overleg tussen gemeente, waterschap en provincie is beter in beeld gekomen voor welke maatregelen welke vergunningen nodig zijn. Voor de volgende maatregelen is duidelijk in beeld welke juridische zaken van belang zijn, hiervoor zijn op dit moment geen vervolgstappen nodig:

- Peilgestuurde drainage
- Stuwtejes
- Beregening
- Effluent gebruiken

In bijlage 1 is samengevat welke vergunningen/meldingen nodig zijn en welke aandachtspunten van belang zijn. Daarbij geldt het algemene advies om vroegtijdig contact met het waterschap op te nemen.

Voor de volgende maatregelen zijn er nog knelpunten:

- Bovengrondse bassins
- Actieve infiltratie – de kwaliteitseisen voor het infiltratiewater en actieve infiltratie bij ondiepe zoetwaterbellen
- Verticale onttrekkingen

De knelpunten en de reeds ingezette acties worden in de hierop volgende hoofdstukken beschreven.

Bovengrondse bassins

❖ Maatregel

Het (tijdelijk) opslaan van (regen)water in een opslagbassin.

❖ Huidige situatie

Gemeente Schouwen-Duiveland is bevoegd gezag en heeft regels over het aanleggen van waterbassins opgenomen in het bestemmingsplan buitengebied (2009). Waterbassins zijn afhankelijk van de vormgeving wel of geen bouwwerk (zie definitie art. 1.31). Gemeente Schouwen-Duiveland heeft begin 2021 positief gereageerd op principeverzoeken voor waterbassins niet zijnde bouwwerken. Waterbassins zijnde bouwwerken mogen aangelegd worden op het bouwvlak (art. 3.2.1a). Voor een bouwwerk met wateropslag buiten het bouwvlak is een ontheffing mogelijk, hier vallen bassins niet onder en dit is aan strikte voorwaarden verbonden (art. 3.3.5).

Waterschap Scheldestromen heeft algemeen beleid wat ook consequenties kan hebben voor bovengrondse waterbassins. Op dit moment wordt gewerkt aan specifiek beleid voor bovengrondse waterbassins, waarbij onder andere de volgende punten spelen (niet definitief, kan nog veranderen). Waterbassins worden gevuld met regenwater of water vanaf verharde oppervlakten. Een waterbassin mag niet gevuld worden met grondwater. Over het gebruik van het opgeslagen water is het beleid van het waterschap dat water gebruikt mag worden binnen hetzelfde bedrijf en op aaneengesloten percelen (er mogen wel sloten of wegen tussen de percelen liggen).

Daarnaast gaat de aanleg van een waterbassin gepaard met ontgrondingen. Wanneer de hoeveelheid grond die vergraven wordt groter is dan 1.000 m³, is een ontgrondingsvergunning vereist (Omgevingsverordening Zeeland, hoofdstuk 9). Hiervoor is provincie Zeeland bevoegd gezag en de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland het aanspreekpunt.

❖ Knelpunten

Door de toename van droge periodes overwegen Zeeuwse agrariërs steeds vaker bovengrondse waterbassins aan te leggen. Dit leidt tot drie knelpunten: (1) landschappelijke inpassing, (2) regelgeving over het gebruik van opgeslagen water en (3) het eigendom van het water.

Allereerst heeft de toename van het aantal bovengrondse bassins consequenties voor de landschappelijke kwaliteit. Daarom is in 2021 vanuit het Zeeuws Deltaplan Zoetwater opdracht gegeven de gemeentelijke regelgeving voor bovengrondse bassins te inventariseren. Na verschillende verkenningen werkt de provincie Zeeland nu aan een provinciale notitie over zoetwaterbassins.

Het tweede knelpunt betreft het beleid van het waterschap over het gebruik van opgeslagen water (alleen binnen eigen bedrijf, alleen op aansluitende percelen). Dit beleid kan het opvangen en opslaan van regenwater onaantrekkelijk maken. Tegelijkertijd beoogd deze regelgeving dat de nu relatief zoetere gebieden niet onbedoeld verzilten. Het waterschap werkt op dit moment aan een memo die helderheid biedt over bovengrondse bassins.

Ook het derde knelpunt betreft dit beleid en dan specifiek het beleid dat het opgeslagen water alleen binnen het 'eigen bedrijf' gebruikt mag worden. In de broedplaats zoetwater wordt gezocht naar

individuele oplossingen maar mogelijk ook gezamenlijke oplossingen waarbij agrariërs samenwerken, bijvoorbeeld in een 'coöperatie', om water gezamenlijk op te slaan en te benutten. Of dit mag is nog niet bekend en het waterschap betreft dit bij de memo die in ontwikkeling is.

❖ **Vervolgacties**

Er wordt op dit moment veel beleid opgesteld voor bovengrondse waterbassins, meer specifiek gaat het om een *provinciale notitie* en een *memo van het waterschap*. Het risico is dat hierop geen coördinatie plaatsvindt en tegengestelde uitgangspunten ontstaan. Bijvoorbeeld wanneer de ene overheid hogere eisen stelt aan landschappelijke inpassing met de bijkomende kosten, terwijl een andere overheid vereist dat een bassin alleen voor het eigen bedrijf gebruikt mag worden. Of wanneer de ene overheid inzet op grootschalige bassins terwijl een andere inzet op kleinschalige bassins. Vanwege deze samenhang adviseren we het volgende:

Advies aan de overheden in de broedplaats zoetwater: zorg voor afstemming over het nieuwe beleid dat voor waterbassins wordt opgesteld door provincie, waterschap en gemeente.

Actieve infiltratie

❖ Maatregel

Actief infiltreren van zoetwater door middel van drains.

❖ Huidige situatie

Het bevoegd gezag voor het infiltreren van water is waterschap Scheldestromen. In 2015 is de *‘Technisch-juridische handreiking risicobeoordeling ‘ondergrondse waterberging’* door Stowa opgesteld. Hierin wordt helder aangegeven welke voorwaarden er zijn voor het infiltreren van water. Voor het infiltreren van water is er een eenvoudige beoordeling en een standaardbeoordeling. De eenvoudige beoordeling wordt alleen in specifieke situaties toegepast waarbij het water als ‘schoon’ wordt verondersteld, de hoeveelheid water beperkt is en de locatie niet kwetsbaar is (Stowa, 2015; keur van het watersysteem art. 4.11). In het Stowa-onderzoek is geconcludeerd dat in de praktijk bijna altijd de veel omvangrijkere standaardbeoordeling nodig is. In de standaardbeoordeling zijn vooral de (Europese) richtlijnen over pesticiden in het water een bottleneck.

Als eerste stap naar een minder omvangrijke beoordeling heeft waterschap Scheldestromen in de Nota Grondwater 2019 een beoordelingskader Infiltratie opgenomen (par. 4.2.2.5 en bijlage 3). Deze is van toepassing op infiltratie in gebieden met zoetwatervoorkomens. De basis voor dit beoordelingskader is het zojuist aangehaalde Stowa-onderzoek. Het kader bestaat uit een stoffenlijst (inclusief normen per stof) en uitgangspunten voor de monitoring van deze stoffen. Het beoordelingskader fungeert niet als voorschrift, maar als richtlijn om maatwerk per vergunningaanvraag te leveren. In de nota wordt de ambitie uitgesproken om op basis van deze richtlijnen de procedures verder te vereenvoudigen (par. 5.2.1).

Gebieden met ondiepe zoetwaterbellen vallen onder de kwetsbare gebieden, waar onttrekking niet is toegestaan (Nota Grondwater). Wel biedt de regelgeving de mogelijkheid hiervan af te wijken en dit bij wijze van proef wel toe te staan (keur van het watersysteem art. 4.10). De voorwaarden hiervoor zijn niet op voorhand vastgelegd en vormen een actiepoint uit de Nota Grondwater 2019. Dit actiepoint zal nog niet op korte termijn tot verandering van de regelgeving leiden.

❖ Knelpunten

Bij de toepassing van de regelgeving zijn er twee knelpunten: (1) de kwaliteitseisen voor infiltratiewater, en (2) het infiltreren en (later) onttrekken van water in gebieden met ondiepe zoetwaterbellen.

Vanuit de Broedplaats Zoetwater Schouwen-Duiveland is eerder het gesprek geagendeerd over het al dan niet opstellen van eenvoudiger regels. Op dit moment is het waterschap, in overleg met de provincie en andere overheden, bezig met het versoepelen van de kwaliteitseisen voor infiltratie. Deze zijn niet opgenomen in de ontwerpverordening die het waterschap heeft opgesteld. Het waterschap zal laten weten wanneer de nieuwe kwaliteitseisen ingaan.

Daarnaast mag infiltratie en onttrekken in principe niet bij ondiepe zoetwaterbellen plaatsvinden. Uit gesprek met het waterschap blijkt dat afwijking van deze regelgeving wel mogelijk is in combinatie met het aanvullen van de zoetwaterbel. Het is daarbij belangrijk dat een bemalingsadvies wordt opgesteld, dit wordt op tal van criteria (naast balans ook omgeving, verontreiniging, natuur, archeologie)

beoordeeld. Het helpt om daarbij meerdere hydrologische jaren door te rekenen en zo een reëel beeld te krijgen. Een vergunning in deze situatie is dus wel mogelijk, mits de balans goed in stand wordt gehouden en aan de andere criteria wordt voldaan. Vroegtijdig overleg met het waterschap is daarbij cruciaal.

❖ **Advies**

De regelgeving voor het infiltreren van zoetwater wordt waar mogelijk verder versimpeld. Dit kan verschil gaan maken voor de projecten in de broedplaats zoetwater. Tegelijkertijd is deze regelgeving nog niet gereed en is vroegtijdig contact onmisbaar. Het advies luidt:

Adviezen aan de broedplaats: Zoek bij plannen voor actieve infiltratie vroegtijdig contact met het waterschap over de randvoorwaarden en de kennis die nodig is voor vergunningverlening. En houdt contact met het waterschap Scheldestromen over (mogelijke) versimpeling van de regelgeving.

Verticale onttrekkingen

❖ Maatregel

Verticaal onttrekken van zoetwater.

❖ Huidige situatie

Voor het infiltreren en onttrekken van water is het waterschap Scheldestromen bevoegd gezag. De eisen aan een inrichting voor het onttrekken van grondwater zijn opgenomen in de Beleidsnota Grondwater. Eén van de eisen is dat de inrichting bestaat uit een horizontale drain op een diepte van maximaal 6 meter beneden het maaiveld (Nota Grondwater, paragraaf 4.2.2.3). Wel biedt de regelgeving de mogelijkheid hiervan af te wijken en dit bij wijze van proef wel toe te staan (keur van het watersysteem art. 4.10). De voorwaarden hiervoor zijn niet op voorhand vastgelegd. Op korte termijn wordt geen verandering van deze regelgeving verwacht.

❖ Knelpunten

Verticaal zoetwater onttrekken mag in principe niet. Uit gesprek met het waterschap blijkt dat afwijking van deze regelgeving wel mogelijk is, op voorwaarde dat aangetoond kan worden dat het systeem goed in balans blijft. Een vergunning in deze situatie is dus wel mogelijk, mits de balans goed in stand wordt gehouden en aan de andere criteria wordt voldaan. Vroegtijdig overleg met het waterschap is daarbij cruciaal.

❖ Advies

Verticale onttrekkingen zijn onder voorwaarde niet onmogelijk. Daarbij is vroegtijdig contact onmisbaar. Het advies luidt:

Advies aan de broedplaats: Zoek bij plannen voor verticale onttrekkingen vroegtijdig contact met het waterschap over de randvoorwaarden en de kennis die nodig is voor vergunningverlening.

Bijlage 1. Overzicht maatregelen en vergunningen

Maatregel	Toelichting maatregel	Vergunning/melding	Aandachtspunt	Officiële proceduredtijd
Peilgestuurde drainage	Aanleg regelbare of peilgestuurde drainage of in combinatie met klimaatadaptieve regelbare drainage	Afhankelijk van het type uitstroombouwconstructie in het sloottalud kan er voor deze activiteit een vergunningsplicht gelden.	Tijdens het realiseren van de installatie dient rekening te worden gehouden met het maai-beleid. De putten en de uitstroom van de drainage dient voldoende beschermd te zijn of op voldoende afstand van het slootrand te worden aangelegd.	8 weken proceduredtijd.
Infiltratie peilgestuurde drainage	Actief infiltreren van zoet water d.m.v. drains in het land	Het vullen van peilgestuurde drainage is toegestaan met watervergunning/melding grondwater. Het aanvragen van een vergunning voor het vullen van de drain met oppervlaktewater. Een melding voor het onttrekken van het (grond)water in de drains.	Normaliter infiltreert water vanaf het maai-veld van nature in het drainagesysteem. Wanneer de initiatiefnemer het drainagesysteem opvult met oppervlaktewater is dit vergunningsplichtig (zie 'maatregel oppervlaktewater'). Wanneer de initiatiefnemer het drainagesysteem opvult met grondwater is dit meldingsplichtig, het gebied moet dan wel in een gearceerd zoetwater-voorkomen en buiten een kwetsbaar gebied liggen.	8 weken proceduredtijd voor vergunning, 4 weken proceduredtijd voor melding.
Infiltratie diepdrains	Actief infiltreren van zoet water d.m.v. (landbouw)diepdrains op perceel	Het aanvragen van een vergunning voor zowel het infiltreren als het onttrekken van (grond)water.	Grond- oppervlaktewater wordt geïnfiltreerd <u>onder</u> de grondwaterstand. Het water dat geïnfiltreerd wordt, dient te worden onderzocht op eventuele verontreinigingen. Dit analysepakket staat weergegeven in de bijlage van de Grondwaternota 2019.	8 weken proceduredtijd (combinatie infiltreren en onttrekken mogelijk).
Kreekruiginfiltratie	Actief infiltreren van zoet water in de bodem d.m.v. diep infiltreren	Vergunning voor het infiltreren en onttrekken van water in/uit de bodem.	Het water dat geïnfiltreerd wordt, dient te worden onderzocht op eventuele verontreinigingen. Dit analysepakket staat weergegeven in de bijlage van de Grondwaternota 2019. <u>Ter informatie, het analysepakket voor infiltratie wordt herzien.</u>	8 weken proceduredtijd (combinatie infiltreren en onttrekken mogelijk).
Stuwstjes	Waterconserveringstuw en/of knijpstuw	Vergunning, er wordt een watertoets gedaan door een geohydroloog om de invloed van de stuw op het waterpeil/grondwaterstand te berekenen.	Buurtpercelen dienen ook akkoord te zijn en te worden ingelicht ten aanzien van slootpeil. Een ondernemer moet in eerste instantie contact opnemen met de opzichter waterbeheer in zijn werkgebied. Samen bepalen ze of de gewenste locatie geschikt kan zijn en de stuw daarmee kan worden aangevraagd.	8 weken proceduredtijd.
Bovengrondse waterbassins	(Tijdelijk) opslaan (regen) water in een opslagbassin	Er dient wel rekening te worden gehouden met afstanden tussen de geplande bassin en eventuele waterlopen. Bij voorkeur waterbassin vullen met regenwater of water vanaf verharde oppervlakten.	Er dient een omgevingsvergunning te worden aangevraagd bij de desbetreffende gemeente voor het realiseren van het waterbassin. Een bovengronds bassin mag <u>niet</u> worden opgevuld met grondwater, dit is in onze ogen niet duurzaam. Het creëren van een slootbassin met grondwater is tevens <u>niet</u> toegestaan.	8 weken proceduredtijd (afhankelijk bij desbetreffende gemeente).
Beregeninstallaties t.b.v. beregenen (grondwater) landbouwperceel	Het 'klassiek' beregenen van gewassen d.m.v. een beregeningskanon	Indien de landbouwdrains in een zoetwater-voorkomen liggen en in een kwetsbaar gebied liggen en/of de maximale debieten worden overschreden dient een vergunning te worden aangevraagd. Bij een inrichting in een zoetwater-voorkomen kan uitgegaan worden van een melding. Op Schouwen-Duiveland is beperkt aanbod aan zoetwater, en sommige aangetoonde zoetwater-voorkomens hebben een ongeschikte bodemstructuur (klei) om landbouwdrains aan te leggen.	Buiten een gearceerd zoetwatergebied kan toch onderzocht worden of een installatie kan worden gerealiseerd. Dit kan met behulp van EC-sonderingen. De initiatiefnemer levert een kaart aan waarbij hij/zij de installatie inclusief drains intekend. De medewerker van het waterschap kan dan beoordelen waar of de installatie te accepteren is en waar de eventuele sonderingen dienen te worden uitgevoerd. Wanneer de sonderingen voldoen aan 15 m-mv zoetwaterbel en de installatie voldoet aan de overige criteria, dan kan de installatie geaccepteerd worden. Bij een vergunningsaanvraag voor een beregeningsinstallatie moet een bemalingsadvies en een meldnotitie vormvrije m.e.r. worden opgemaakt. Deze twee documenten dienen met de vergunningsaanvraag te worden aangeleverd.	8 weken proceduredtijd. Rekening houden met extra tijd voor het opstellen van bemalingsadvies een meldnotitie voordat de vergunning kan worden aangevraagd!

Druppelberekening/-bevloeiing	Gerichtere berekeningssystemen met een lager water(uur)debiet	In principe is de eerste vraag hoeveel m3 water er nodig is. Wanneer de hoeveelheid bekend is (m3/uur en m3/totaal) kan gekeken worden of de onttrekking vergunning en/of meldingsplichtig is.	Het is handig om vóór de aanvraag al de informatie te ontvangen hoeveel de initiatiefnemer wilt onttrekken m3 per uur en m3 per jaar om te kunnen beoordelen welke documenten er nodig zijn.	Melding heeft een officiële proceduredtijd van 4 weken. Een vergunning heeft een officiële proceduredtijd van 8 weken.
Nachtvorstberekening	Laagvolumesproeier t.b.v. nachtvorstbestrijding	In principe is de eerste vraag hoeveel m3 water er nodig is. Wanneer de hoeveelheid bekend is (m3/uur en m3/totaal) kan gekeken worden of de onttrekking vergunning en/of meldingsplichtig is.	Het is handig om vóór de aanvraag al de informatie te ontvangen hoeveel de initiatiefnemer wilt onttrekken m3 per uur en m3 per jaar om te kunnen beoordelen welke documenten er nodig zijn.	Melding heeft een officiële proceduredtijd van 4 weken. Een vergunning heeft een officiële proceduredtijd van 8 weken.
Effluent gebruiken voor waterbehoefte	Effluent gebruiken van een waterzuivering op landbouwpercelen	Het waterschap wil het gebruik van effluent van RWZI (gelet op de risico's) niet actief stimuleren. Het effluent van andere zuiveringen (bijv. industrie) zal apart moeten worden bekeken/onderzocht worden. Voor de kwaliteit van het effluentwater is het waterschap niet verantwoordelijk.	Het effluent van een waterzuivering wordt in de meeste gevallen al geloosd op het oppervlaktewatersysteem. Het effluent wordt dan oppervlaktwater. Voor het onttrekken van oppervlaktewater, zie maatregel hieronder.	8 weken proceduredtijd (voor het onttrekken van oppervlaktewater).
Oppervlaktewater onttrekken t.b.v. beregenen landbouwperceel	Ontrekken van oppervlaktewater (waterlopen) voor het beregenen van landbouwpercelen	Er dient een vergunning te worden aangevraagd. Deze vergunning dient <u>jaarlijks</u> te worden aangevraagd.	Oppervlaktewater mag niet onttrokken worden als het waterpeil onder het vastgestelde peil komt te staan.	8 weken proceduredtijd.